

«ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΩΝ ΧΙΛΙΑΔΩΝ ΠΑΤΡΕΩΝ ΠΟΥ ΣΦΑΓΙΑΣΤΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ ΤΟ 1821».

Τοῦ

Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πατρῶν

κ.κ. Χρυσοστόμου.

Ἀγαπητοί μου,

Τήν Κυριακή τῶν Βαΐων τοῦ 1821 βάφτηκε τό ἁγιασμένο, ἀπό τήν θυσία τοῦ Ἀγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου, χῶμα τῶν Πατρῶν, μέ τό αἷμα χιλιάδων Πατρέων, οἱ ὅποιοι φρικτῶ καί μαρτυρικῶ θανάτῳ διά πυρᾶς καί μαχαίρας ἐτελειώθησαν ἀπό τοὺς αἰμοσταγεῖς καί βαρβάρους Τούρκους κατακτητάς.

Πολλοί ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι καί ἄλλοι ἐξεπατρίσθησαν, ἀφήνοντας πίσω τους, ἀποκαΐδια καί τά μαρτυρικά σώματα τῶν ἰδικῶν τους ἀνθρώπων.

Οἱ σφαγές συνεχίστηκαν καί τίς ἐπόμενες ἡμέρες τοῦ ἔτους ἐκείνου, τοῦ 1821 δηλαδή. Τό αἷμα ἔρρεε ποταμηδόν ἀπό τήν Κυριακή τῶν Βαΐων ἕως καί τήν Μεγάλη Παρασκευή.

Ὁ Ἱ.Φιλήμων ἀναφέρει: «...Αἱ παραλῖαι, οἱ ἀγροί καί οἱ χάνδακες τῆς πεδιάδος ἐπληρώθησαν ἀνδρῶν, γυναικῶν καί παιδίων. Ὅποιον οἱ Τοῦρκοι συνελάμβανον ἢ κατακρεοῦργουν ἢ ἔρριπτον χαμαί καί ἔσφαττον ὡς ζῶον. Τά θυσιαστήρια τοῦ Θεοῦ μετέβαλον εἰς ἀποπάτους καί εἰς καταγῶγια ἀσελγείας, τάς ἁγίας εἰκόνας τῶν ναῶν συντρίβοντες καθύβριζον καί διά τῶν ἱερῶν ἀμφίων περιέβαλον τοὺς κύνας, πατέρα δε καί υἱόν, τόν Μῆτρον Βεγουλόπουλον, ἀναπεύραντες (ἀφοῦ τοὺς σούβλισαν, δηλαδή) ἤναψαν πυράν καί τοὺς αἰχμαλώτους Ἕλληνας ἐβίασαν, ἵνα ψήσωσι τούτους, τόν ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου...»

Ἐνῶ ὁ Πουκεβίλ γράφει χαρακτηριστικά: «...Οὐδέποτε παρετηρήθη θέαμα τόσον φρικτῶδες! Πτώματα ἄνευ κεφαλῶν, μέλη διεσπαρμένα, τεμάχια σαρκῶν ἐδείκνυον τά ἵχνη τῆς ὁδοῦ, ἣτις ἦγεν εἰς τό κέντρο τῶν ἀνθρωποφάγων. Ἐκεῖ, ὠλίσθαιεν ὁ διαβάτης πατῶν ἐπὶ ἔλους ἐκ πεπηγότος αἵματος κεκαλυμμένου ὑπὸ σποδοῦ. Περαιτέρω ἔδει νά διαβῇ τις ρύακας ἐξ' ἐλαίου, οἴνου καί οἰνοπνεύματος. Ἀλλαχοῦ, ἡ ὁδός ἦτο πλήρης ἐπίπλων καί ἐμπορευμάτων κατακαέντων. Ἰνα ἀποφύγωμεν τά καταρρέοντα τείχη ἔπρεπε νά προχωρήσωμεν ἐλικοειδῶς, ὅτε ἀφικομένων ἡμῶν ἐκεῖ ὅπου δερβίσης τις κρατῶν κεφαλὴν παρουσιάζεται ἐνώπιον τοῦ Προξένου καί ὑβρίζει αὐτόν. Στρατιῶται καί μαῦροι πλήρεις λαφύρων ἢ σύροντες ἀπὸ τῆς κόμης γυναικάς καί παιδία, ἐπλήρουν τήν ἀτμόσφαιραν διά τῶν ἀλαλαγμῶν αὐτῶν. Ἀ! Ὅχι! Οὐδέποτε τοιαῦται εἰκόνες ἔθλιψαν τήν ὄρασιν τῶν ἀνθρώπων...».

Οἱ περιγραφές τῶν αὐτοπτῶν μαρτύρων καί τῶν ἱστορικῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Ἑλλήνων καί ξένων, ἀλλά καί τῶν μεταγενεστέρων ἱστορικῶν, οἱ ὅποιοι περιέγραψαν καί διέσωσαν τά φρικτά καί ἀποτρόπαια γεγονότα, συγκλονίζουν διαχρονικά, ὅχι μόνο τόν Ἑλληνικό Λαό, ἀλλά καί κάθε ἄνθρωπο, ὅπου καί ἂν εὕρσκεται, ἀδιακρίτως καταγωγῆς, γλώσσης ἢ θρησκείας.

Ὀλίγον πρό τῆς καταστροφῆς τῆς ἐνδόξου καί Ἀποστολικῆς πόλεως τῶν Πατρῶν, εἶχαν προηγηθῇ τά γεγονότα τοῦ ξεσηκωμοῦ γιά τήν ἐλευθερία, ἀπὸ τόν θρυλικό Ἱεράρχη Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανό καί τοὺς Ὁπλαρχηγούς καί Προκρίτους τῆς Ἀχαΐας, πού ἔμειναν στήν παγκόσμια ἱστορία, ὡς φωνή ἡρωική καί ἀντίσταση

δυναμική καί αποφασιστική έναντίον τῆς ἀπανθρώπου σκλαβιάς 400 ὀλοκλήρων ἐτῶν. Ἦτο ὁ μέγας ξεσηκωμός τοῦ Γένους γιά τήν ἀποτίναξη τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ μέ τήν ἰαχή καί τήν ἀπόφαση «Ἡ νά ἐλευθερωθῶμεν ἢ νά ἀποθάνομεν ὅλοι...», ἡ ὁποία ἐξεφράσθη διά τῶν χειλέων τοῦ μεγάλου Ἱεράρχου τῶν Πατρῶν Γερμανοῦ, στήν Ἀγία Λαύρα στίς 17 Μαρτίου τοῦ 1821 καί λίγες ἡμέρες ἀργότερα 25 Μαρτίου, στήν Πλατεία Ἀγίου Γεωργίου τῶν Πατρῶν. Τήν πρώτη φορά ὅταν ὕψωνε τό ἱστορικό Λάβαρο στό περίπυστο ἐκεῖνο Μοναστήρι καί τήν δεύτερη ὅταν ὕψωνε τήν σημαία τῆς Ἐπαναστάσεως στήν πλατεία τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τῶν Πατρῶν, ὀρκίζοντας κάτω ἀπό τόν Τίμιο Σταυρό τούς Ἀγωνιστάς ἢ γιά τήν νίκη ἢ τήν θανή. Στό Μοναστήρι τῆς Ἀγίας Λαύρας ἔκανε τήν περίφημη διακήρυξη, ἐνῶ ἀπό τήν Πάτρα ἐξαπέλυσε τό περίφημο ἐπαναστατικό «μανιφέστο», τήν ἐπαναστατική προκήρυξη καί διαμαρτυρία δηλαδή, πρὸς τίς μεγάλες δυνάμεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, γιά τὰ φρικτά μαρτύρια τῶν Ἑλλήνων ἀπό τούς Τούρκους καί τήν ἀπόφαση γιά τόν μέχρις αἵματος ἀγῶνα γιά τήν ἐλευθερία, ζητώντας τήν παρέμβασή τους. Εἶναι τό πρῶτο διπλωματικό κείμενο ἐλευθερῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχῆς, τοῦ Ἀχαϊκοῦ Διευθυντηρίου δηλαδή, πρὸς ξένες χῶρες. Ἐγραφε σ' αὐτό κείμενο. «Ἡμεῖς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος τῶν Χριστιανῶν, βλέποντας, ὅτι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κατηφρόνουν ἡμᾶς τὸ ὀθωμανικὸν γένος καὶ σκοπεύει ὀλεθρον ἐναντίον μας πότε μὲ ἓνα, πότε μὲ ἄλλον τρόπον, ἀπεφασίσσαμεν σταθερῶς ἢ νὰ ἀποθάνωμεν ὅλοι, ἢ νὰ ἐλευθερωθῶμεν, καὶ τούτου ἕνεκα βαστοῦμεν τὰ ὅπλα εἰς χεῖρας, ζητοῦντες τὰ δικαιώματά μας· ὄντες λοιπὸν βέβαιοι, ὅτι ὅλα τὰ χριστιανικὰ βασίλεια γνωρίζουν τὰ δίκαιά μας, καὶ ὅχι μόνον δὲν θέλουν μας ἐναντιωθῆ, ἀλλὰ θέλουν μας συνδράμει, καὶ ὅτι ἔχουν τὴν μνήμην, ὅτι οἱ ἔνδοξοι πρόγονοί μας ἐφάνησάν ποτε ὠφέλιμοι εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Διὰ τοῦτο εἰδοποιοῦμεν τὴν Ἐκλαμπρότητά σας, καὶ σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ προσπαθήσετε νὰ εἴμεθα ὑπὸ τὴν εὖνοιαν, καὶ προστασίαν τοῦ μεγάλου Κράτους τούτου».

Οἱ εἰλικρινεῖς φίλοι Σας

+Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός

+Ὁ Κερνίτσης Προκόπιος

Ὁ Ἀνδρέας Ζαΐμης

Ὁ Ἀνδρέας Λόντος

Ὁ Μπενιζέλος Ροῦφος

Στό σημεῖο αὐτό, ἃς ἀκούσωμε τὴν ἀπάντηση τῶν ξένων δυνάμεων στοὺς Ἀρχιερεῖς καί Προκρίτους τῆς Ἀχαΐας, τὴν ὁποῖαν υἱοθέτησαν ὅλοι τους, οἱ πρόξενοι, δυστυχῶς:

Πρὸς τούς Πανιερωτάτους ἱεράρχας Πατρῶν καί Καλαβρύτων καί τούς κυρίους Προκρίτους τῶν πόλεων τούτων.

«Ἐλαβον τὴν ὑμετέραν διακήρυξιν τῆς 26 Μαρτίου. Δέν ἀπόκειται εἰς ἐμέ νὰ κρίνω περὶ τοῦ δικαίου ἢ τῆς παρανομίας τῶν ἐπιχειρημάτων, τὰ ὁποῖα ἀναφέρετε. Ὁ Ὑψηλὸς Μονάρχης μου εὐρίσκεται ἐν εἰρήνῃ καί πλήρῃ ἀρμονίᾳ μετὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης. Δέν δύναται ἐπομένως νὰ ἰδῇ μετ' ἀδιαφορίας οἰανδήποτε καινοτομίαν εἴτε ἐσωτερικὴν εἴτε ἐξωτερικὴν, τὴν ὁποῖα ἐπιζητοῦν νὰ εἰσαγάγουν εἰς τὴν πολιτικὴν κατάστασιν φίλης Δυνάμεως».

Καὶ ὑπογράφεται τό κείμενο ἀπὸ κάθε πρόξενο.

Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ ἀναφορά τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ ὅτι κοντὰ στὰ ἄλλα, οἱ Ἕλληνες γιά νὰ ἐξασφαλίσουν βόλια, γιά τόν ἀγῶνα μέ τὴν βοήθεια ἐνός γέροντα κυρ- Ἀνδρέα Ζακυνθινοῦ, μηχανικοῦ, ξεσκέπασαν τόν

μολυβδοσκέπαστο Ναό του Παντοκράτορος, τόν όποϊον οί Τοϋρκοί είχαν μετατρέψει σέ τζαμί.

Δυστυχώς όμως, τό «κάστρο» έπесе μέ «μπαμπεσιά», μέ προδοσία δηλαδή. Τό κακό έκανε ό μισέλλην Πρόξενος τής Αγγλίας στήν Πάτρα, Φίλιππος Γκρήν, ό όποϊος μέ τρόπο σατανικό είδοποίησε τόν Γιουσούφ Πασά, νά περάση στήν πόλη του Άγίου Ανδρέου προκειμένου νά έλευθερώση τούς Τούρκους πού είχαν έγκλωβισθί στό κάστρο, χτυπώντας πισώπλατα τούς Πολιορκητάς Έλληνες. Η προδοσία αύτή έμεινε στήν ιστορία ως μεγίστη έγκληματική ένέργεια έναντίον τής άγωνιζόμενης γιά τήν έλευθερία, Πατρίδος μας. Δυστυχώς δέν υπελόγισαν τότε οί ξένες δυνάμεις ότι ή Έλλάδα, ήτο ή αντίστασις, τό ανάχωμα έναντι τών βαρβαρικών όρδών τών άπολιτίστων άνατολιτών, προκειμένου νά μή άλωθί ή Εύρώπη όλόκληρη. Πάτησαν βάνανουσα πάνω στό αίματωμένο καί χυλιοπληγωμένο από μαχαίρας καί ικρίώματα καί σταυρούς καί σκλαβοπάζαρα καί φυλακές καί μύρια όσα βάσανα, σώμα τής μαρτυρικής πατρίδος μας. Όπως, τί κρῖμα, συμβαίνει δυστυχώς, μέχρι σήμερα.

Από τίς 20.000 περίπου κατοίκους τής πόλεως τών Πατρών τής έποχής εκείνης, έσφάγησαν, έκάησαν, έξανδραποδίσθηκαν, έξεπατρίσθηκαν, πάνω από 10.000. Χαρακτηριστική είναι ή περίπτωση τοϋ μαρτυρίου τοϋ Παπα-Γιώργη τής Άλεξιώτισσας, ό όποϊος έσφαγιάσθη έμπροσθεν τής Άγίας Τραπεζής, τήν ώρα πού λειτουργούσε, ένώ αιχμαλωτίσθηκαν καί έπωλήθηκαν ως δοϋλοι μαζί μέ πλῆθος νέων καί νεανίδων, τά τρία παιδιά του. Τότε έμαρτύρησαν καί οί Παιδομάρτυρες τών Πατρών, Χριστόδουλος καί Άναστασία, οί όποϊοί τιμώνται ως Άγιοι μαζί μέ τήν πολυάριθμον χορείαν τών Νεομαρτύρων τής άγίας μας Όρθοδόξου Έκκλησίας κατά τά μαϋρα χρόνια τής Τουρκικής σκλαβιάς.

Φρικιά ό νοϋς καί από τό έμπόριο γυναικών καί παιδιών, πού έπωλοϋντο σέ δημοπρασία γιά τά σκλαβοπάζαρα τής Άνατολής. Γράφει ό Πουκεβίλ: "Τίς γυναίκες μαζί μέ τά παιδιά τους τίς πωλοϋσαν ως κοπάδια αιγών καί προβάτων... Τό έμπόριο τοϋτο καθώς καί τό ύφιστάμενον έν τῷ μέσω τών έρειπίων τών Πατρών, διενεργείτο υπό τών Έβραίων, τών Βοεμών καί τών Άγγλων"

Μιά πόλις όλόκληρη έγινε σκόνη καί στάχτη. Ό Σπυρίδων Τρικούπης θά σημειώση: "Η έμπορικώτερη καί πλουσιότερη πόλις τής Πελοποννήσου, ή μία τών δύο έπαναστατικών έστιών καθ' ήν πρῶτον ύψώθη τό σύμβολον τής έλευθερίας κατεστράφη εκ πρώτης άφετηρίας παραδοθεΐσα εις τό πϋρ καί τήν λεηλασίαν".

«Ω λαιμοί τών άθώων παιδιών μας, ὦ πλευρά σεβάσμια τών μητέρων, γερόντων, κόμαι εις αίμα άθλίως βρεγμένα! (Κάλβος, Λύρα, Ώδή, 6η,1ζ)

Ό Ίερέας τής Άγγλικής Πρεσβείας στήν Κωνσταντινούπολη R. Walsh περιγράφει τήν φρίκη από τά κομμένα κεφάλια, τίς χιλιάδες κομμένα αυτιά καί τά άκρωτηριασμένα μέλη από τά σώματα τών σφαγιασθέντων Πατρινών πού μετεφέρθηκαν στήν Κωνσταντινούπολη καί άδειάστηκαν από τά σακκιά μπροστά στό Σεράϊ καί στούς δρόμους, γενόμενα βορά τών σκύλων.

Η λαϊκή μοϋσα, θρηνωδοϋσα πικρῶς, παρέδωσε τό μέγεθος τής συμφορᾶς. "Ποιός έχει πέτρινη καρδιά καί στήθια από λιθάρια νά βγῇ στής Πάτρας τά βουνά στής Πάτρας τά μπουγκάζια ...κλαῖνε μανάδες γιά παιδιά καί τά παιδιά γιά μάνες.."

“Όμως ή έλευθερία βγήκε από τά κόκκαλα τών Έλλήνων τά Ίερά. “Όσοι απέμειναν, έζώσθησαν τά ἄρματα τοῦ χρέους καί τής τιμής καί αφήνοντας πίσω τά συντρίμια, τίς στάχτες καί τά έρείπια, έχοντας δώσει τόν ὄρκο γιά τήν έλευθερία, έφθασαν διά τοῦ Σταυροῦ καί τής εἰς “Αδου καθόδου στήν Ανάσταση καί κρατώντας τό ἀναστάσιμο Λάβαρο μέ τήν απόφαση ή γιά τήν νίκη ή τήν θανή, από τό Μοναστήρι τής Παναγίας στόν Όμπλό, ὅπου οἱ ἔνοπλοι εἶχαν τό στρατηγεῖο τους, “λεύγας τινάς απέχοντας τών Πατρών, έόρτασαν πρό τοῦ στρατοπέδου τών Τούρκων, τό Πάσχα, πληρώσαντες τήν ἀτμόσφαιρα διά τών εὐθύμων κραυγών τοῦ, Χριστός Ἀνέστη”. Αὐτό έψαλαν μέχρι τήν τελική πτώση τοῦ Κάστρου καί τήν Ἀπελευθέρωση τής Πάτρας από τόν τουρκικό ζυγό.

Πόσο δίκηο έχει ὁ νεώτερος στιχουργός.

" Τήν ρωμιοσύνη μήν τήν κλαῖς

Έκεῖ πού πάει νά σκύψει

Μέ τό σουγιά στό κόκκαλο

Μέ τό λουρί στό σβέρκο

Νά τήν πετιέται από 'ξαρχῆς

Κι ἀντριεύει καί θεριεύει

Καί καμακώνει τό θεριό

Μέ τό καμάκι τοῦ ἡλίου"

Αὐτό τό γεγονός ἀναδεικνύομε, ὡς ἔχομε χρέος, ἔναντι τών μαρτύρων καί ἡρώων Πατρών τών πεσόντων μαχαίρα καί ἱκρίωμασι καί σταυροῖς ὑπό τών Τούρκων, από τής Κυριακῆς τών Βαΐων, 3 Ἀπριλίου 1821, ἕως καί τής Μεγάλης Παρασκευῆς τοῦ ἔτους ἐκείνου.

Ἐπέστη ὁ καιρός καί ἀνασύραμε από τήν λήθη καί τήν ἀφάνεια, σῆς μνήμης καί τής τιμῆς τήν ἐπιφάνεια, τήν θυσία τόσων χιλιάδων Πατρών, πού τά αἵματά τους ἀχνίζουν ἀκόμα στήν Ἀχαϊκή πρωτεύουσα καί γῆ.

Διά τοῦτο καί στήλη τιμῆς καί μνημοσύνης ἐτοιμάσαμε καί στόν αὐλειο χῶρο τοῦ ἱεροῦ Ἀποστολείου, τοῦ Ναοῦ δηλαδή τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου ἐστήσαμε δίπλα στίς προτομές τών τριῶν μαρτύρων Ἀρχιερέων τών Πατρών, Νεοφύτου, Γερμανοῦ καί Παρθενίου, τίς ὁποῖες πρό τριετίας πρός τιμήν των ὑψώσαμε καί τελετές λαμπρές ὀρίσαμε νά πραγματοποιηθοῦν καί νά πραγματοποιοῦνται, ὥστε καί τά γεγονότα νά ἀναδείξωμε καί τούς μάρτυρας νά τιμήσωμε, ἀλλά καί τούς ἐπιγενομένους νά διδάξωμε καί νά φωτίσωμε .

Ἀκόμα δέ σέ ὅσους ἠθέλησαν ἡμετέρους ἢ ξένους τά βήματα καί τήν πρακτική τοῦ Γκρήν νά ἀκολουθήσουν, μέ φωνή πεπαρησιασμένη, νά ἀπαντήσωμεν:

«Ἡ ἱστορία μιὰ φορά ἐγράφη καί μέ αἵματα ἡρώων καί μαρτύρων ὑπεγράφη. “Όποιος ἠθέλησε ἢ θά θελήσῃ τίς γραμμές της νά ἀλλοιώσῃ ἢ νά παραχαράξῃ εἰς τήν καταδίκην τών Πανελλήνων παραδίδεται καί μέ τό αἰώνιο ἀνάθεμα τιμωρεῖται».

Χρεωστικῶς ἀναφέρω στό σημεῖο αὐτό τήν ἐπαινετή πρωτοβουλία, κατά τά τελευταῖα ἔτη, τών παιδιῶν μελῶν τοῦ Λαογραφικοῦ Συλλόγου «Μωραῖτες ἐν Χορῶ», ὥστε νά τιμηθοῦν οἱ μάρτυρες μέ πορεία μνήμης καί τιμῆς από τό σημεῖο ὅπου εὐρίσκεται ἡ προτομή τοῦ ἀγνοῦ, τοῦ σεμνοῦ ἥρωος Ἰωάννου Παπαδιαμαντοπούλου ἕως τήν Πλατεία Ἁγίου Γεωργίου Πατρών, ὅπου ὁ μέγας καί λεοντόκαρδος Ἱεράρχης τής Πάτρας Γερμανός, ὕψωσε τήν Σημαία στίς 25 Μαρτίου 1821.

Ἡ ἐκδήλωσις αὐτή ἐτέθη ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πατρῶν καὶ ἐστέφθη καὶ στέφεται ἀπὸ ἐπιτυχία. Τῆς Λιτανείας καὶ ἐφέτος προέστη ἡ ἐλαχιστότητά μου, συμμετεῖχαν Ἱερεῖς τῆς πόλεως, ἐνῶ ἡ συμμετοχὴ τῶν τμημάτων μέ τις ἐθνικὲς ἐνδυμασίαις ἐσκόρπισε ρίγη συγκινήσεως.

Καὶ αὕτη ἡ ἐκδήλωσις θὰ πραγματοποιηθῇ κατ' ἔτος ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, τὴν παραμονὴ τῆς Ε' Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν, ἡμέρας μνήμης τῶν χιλιάδων θυμάτων τῆς τοπικῆς θηριωδίας, στὴν Πάτρα τὸ 1821.

Μέ αἴτημά μας πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπεφασίσθη Συνοδικῶς ὡς ἡμέρα μνήμης καὶ τιμῆς γιὰ τοὺς ὑπὸ τῶν Τούρκων σφαγιασθέντας Πατρινούς τὸ 1821, ἡ Ε' Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν, ἐκάστου ἔτους. Διὰ τοῦτο χρεωστικῶς καὶ εὐγνωμόνως εὐχαριστοῦμεν τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Ἱερώνυμον καὶ τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἀδελφούς Ἀγίους Ἀρχιερεῖς, μέλη τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

Εἶχαν περάσει μόλις πέντε χρόνια, ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τῶν Βαΐων τοῦ 1821 καὶ τὴν φοβερὴ σφαγὴ τῶν Πατρέων. Ἦταν μιὰ ἄλλη Κυριακὴ τῶν Βαΐων. Αὐτὴ τὴ φορὰ στὸ ἁγιασμένο καὶ μαρτυρικὸ Μεσολλόγι, οἱ Ἑξοδίτες πέρασαν στὴν Ἀθανασία, ζώντας καὶ ἐκεῖνοι μέσα ἀπὸ τὸ δικό τους Πάσχα-Πέρασμα, τὴν Ἀνάστασι μιὰ βδομάδα νωρίτερα. Τὸ Μεσολόγγι, «τό ράσο τοῦ Δεσπότη τοῦ φορεῖ γιὰ σάβανο καὶ φωτεινὸ μετέωρο πετᾶ στὸν οὐρανὸ του». Ἐκεῖ ψηλά συνάντησαν τοὺς Πατρινούς καὶ ὅλοι μαζί ἔψαλαν στὰ οὐράνια μέ τὴν οὐρανομήκη φωνή τους, τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη».

Ἐκεῖ πανηγυρίζουν καὶ τώρα καὶ στὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα, μέ λειτουργοὺς τοὺς Δεσποτάδες τους, τὸν Γερμανὸ τῶν Πατρῶν καὶ τὸν Ρωγῶν Ἰωσήφ καὶ ὅλους τοὺς Κληρικοὺς καὶ Λαϊκοὺς ποὺ ἔδωσαν τὸ αἷμα τους γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία καὶ τὸ Γένος.

Ἀγαπητοί,

Ἔχομεν ὅλοι μας χρέος Ἐκκλησιαστικοὶ καὶ ἄλλοι ἡγέτες, νὰ διατηρήσωμε τὴν παρακαταθήκη ποὺ μᾶς παρέδωσαν οἱ μάρτυρες πρόγονοί μας καὶ τὴν λαμπράδα ἁσβεστη νὰ διατηρήσωμε, τὴν σκυτάλη δὲ στοὺς ἐπιγενομένους νὰ παραδώσωμε.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τὰ τελευταῖα χρόνια, τίς τελευταῖες δεκαετίες τόσο τὸ θρησκευτικὸ, ὅσο καὶ τὸ ἐθνικὸ φρόνημα, ἀμβλύνθησαν καὶ οἱ Ἕλληνες υἱοθετήσαμε ἓνα τρόπο ζωῆς, ἀταίριαστο στὴν πνευματικὴ μας ὑπόστασι, στὴν ἱστορία μας, στὴν μακραίωνη ἐνδοξη πορεία μας.

Αὐτὸς ὁ τρόπος ζωῆς τεχνηέντως καὶ μέ περισσὴ μαεστρία ἐπηρέασε τὴν ζωὴ μας, ἢ μᾶλλον ἐπεβλήθη ὡς ὑπηρετῆς τοῦ πνεύματος τῆς παγκοσμιοποιήσεως καὶ τῆς νέας τάξεως πραγμάτων, περνώντας ἀκόμη καὶ μέσα ἀπὸ τὰ ἐκπαιδευτικὰ συστήματα. Εἶναι καιρὸς νὰ ἐπιστρέψωμε στὶς ρίζες μας, στὶς πηγές τῶν ἰδικῶν μας ὑδάτων, νὰ ὑποκλιθοῦμε στὴν ἱστορία μας, νὰ τὴν μελετήσωμεν εἰς βάθος, νὰ καθαρίσωμε ἀπὸ τίς μπογιές τοὺς ἀνδριάντες τῶν ἡρώων μας, νὰ ἀγαπήσωμε τὴν πατρίδα μας.

Ὅποιος λαὸς δὲν γνωρίζει τὴν ἱστορία του, ἢ τὴν ἀλλοιώνει καὶ τὴν παραχαράσσει, μὴ σεβόμενος τὴν ἴδια τὴν κοιτίδα του, εἶναι καταδικασμένος νὰ ἀφανισθῇ μέσα στὴν χοάνη ποὺ τὸν ἔριξε τὸ σύστημα.

Ὅμως δὲν ἐχάθησαν ὅλα, ἢ θὰ ἔλεγα δὲν ἐχάθη τίποτα. Διότι στὶς φλέβες τοῦ Ἑλλήνα τρέχει τὸ αἷμα τῶν ἀγώνων καὶ τῶν θυσιῶν γιὰ τὴν ἐλευθερία, ποὺ εἶναι δῶρον τοῦ Θεοῦ ἀτίμητον.

Ἐντιμότατοι Ἀρχοντες, ἀγαπητοί μου, καθὼς βλέπω αὐτὴ τὴ στιγμὴ μπροστά μου σ' αὐτὸν τὸν Ναό, τὰ νειᾶτα τῆς Πάτρας νὰ κρατᾶνε στὰ χέρια τους, τὰ σύμβολα

τῆς δόξης, τῆς τιμῆς καί τῆς νίκης, φορώντας τίς Ἐθνικές τετιμημένες φορεσιές, σκορπίζοντας ρίγη συγκινήσεως στίς καρδιές μας, αἰσθάνομαι τήν ἀνάγκη, ἀπό τά τρίςβαθα τῆς ψυχῆς μου νά τούς εὐχαριστήσω καί ὡς λόγον ἀκροτελεύτιον νά σημειώσω.

Ὅσο ὑπάρχουν Ἑλληνόπουλα, ὅσο ὑπάρχουν παιδιά αὐτῆς τῆς γῆς καί τῆς πατρίδος πού ξέρουν, νά γονατίζουν μπροστά στούς ἥρωες καί μάρτυρας τοῦ Γένους καί νά δακρύζουν μπροστά στά αἵματα καί τίς θυσίες τους γιά τήν Πίστη καί τήν Πατρίδα·, ὅσο ὑπάρχουν Ἑλληνόπουλα, πού ὅπως μᾶς ἐδήλωσαν πρό ἡμερῶν στήν Ἀναπαράσταση τῆς Ὁρκωμοσίας τῶν Ἑλλήνων ἀπό τόν Γερμανό, ξέρουν νά ψάλουν ζῶντες ἀκόμα, ἂν χρειασθῇ καί τήν Ἐξόδιο Ἀκολουθία τους, ὡς ἔπραξαν τότε στόν ἐνδοξο καιρό τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ, ὅσο ὑπάρχουν λέγω αὐτά τά παιδιά, ἡ Ἑλλάδα θά ζήσῃ ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἵωνος.

Αἰωνία ἡ μνήμη τῶν χιλιάδων Πατρέων τῶν φρικτῶ θανάτῳ ὑπό τῶν Τουρκικῶν ὀρδῶν τελειωθέντων.

Ζήτω ἡ ἡρωική Πάτρα.

Ζήτω ἡ Πατρίδα μας, ἡ Ἑλλάδα μας.